

V imeniku pogrešam več znanih imen: Kršin = Chrysopogon, Šmarna trava = Hierochloa, Baloh = Nardus, Okrak = Lemna, Gabrovec = Ostrya, Olša = Alnus, Ižesnica = Biscutella, Trica = Saxifraga, Vrednik = Teucrium, Kužnik = Ruscus hypoglossum itd. V imeniku se nahajajo imena za 6 gob, 4 mahove, 4 lišaje in 3 sneti. Glede gob bi si želel malo več imen. Za našo najvažnejšo užitno gobo Boletus edulis ali bulbosus ima pisatelj samo vipavsko ime Baba, na Jurčke je popolnoma pozabil. Kje so nadalje: Platnice, Pečenice, Mušnice, Kukmaki, Lisičice, Golobice, Prosnice, Mavli, Kapucinci, Gobani, Gubnice, Smrčki, Mavrohi itd.? Nekateri bi si želeli lepih slovenskih izrazov za ravne vrste sadja (hruške, jabolka, trte).

Jako površen je bil pregled korekture, ker v imeniku kar mrgoli tiskovnih pogreškov, zlasti pri latinskih imenih, a ni tu prostora, da bi jih našteval.

Jak. Zupančič.

Kronika.

XXV. umetnostna razstava v Jakopičevem paviljonu. Paviljon je doživel jubilejno število svojih razstav. Jakopič sme biti pač ponosen na poglavje v zgodovini slovenske moderne, ki ga pomenja njegovo delo, katerega se je s smelim optimizmom lotil pred leti sam in ga še vedno nadaljuje kljub težkočam in zaprekam.

Pričujoča razstava pa vendarle ni jubilejna v pravem pomenu besede — kakor da se umetniki sami nočejo spominjati svojega jubileja. In morda je tako tudi prav, kajti jubileji dišijo vedno nekoliko po starosti — umetnost pa bodi večno mlada in sveža. In res je bila njena življenska moč jasno razvidna zlasti iz razstav zadnjih let, kjer so se pojavljali najraznovrstnejši mladi, novi poskusi na novih poteh. In četudi se — vsaj jaz za svojo osebo — nikakor nisem mogel vedno strinjati z doktrinami in njihovimi realizacijami, ki so se tam zrcalile na slikarskem platnu, v mavcu ali lesu, — je bilo v njih vendarle veliko resnega iskanja, ki je zaslužilo odkrito priznanje.

Sedanja razstava je drugačna in je pač samo slučajno dobila jubilejno število. Zastopana sta samo dva umetnika: slikar Bucik in kipar Dolinar, ki sta poleg novih razstavila tudi nekaj starejših del, katera odgrinjajo tu pa tam zavesico, ki se za njo skriva umetnikov notranji razvoj. Karakteristično potezo razstave pa tvorijo portreti; smemo jo torej označiti kot epizodo v poglavju našega modernega portreta.

Portret kot umetnina je težavna stvar. Umetnik naj ustvari podobo portretiranca, katera naj izraža poleg njegove fizične zunanosti tudi vse njegovo telesno in duševno ozračje. Nedvomno pomenja torej portret omejitev umetnikove svobode. Toda prav v tej omejitvi tiči možnost, da se kar najizraziteje izpove umetnikova tvorna moč. Ali doseže svoj cilj z vernim, naturalističnim odtvarjanjem portretirancevih potez ali potom stilizirujočega preoblikovanja, je odvisno od njegove umetniške individualnosti. Zato je pravno portret izvrstno merilo za to, kaj je temu ali onemu portretistu umetnost.

Prav na tem polju pa sta si Bucik in Dolinar diametralno nasprotna. Prvemu je bil nekoč portret resna zadeva in so zato starejša razstavljena dela tudi najboljša. Sicer so te slike nekako trde, a so resne in odkritosrčne. Glava Gradnikove matere je v resnici portret matere, mali portret deda rajnkega Reje je uspela podoba starca in portret drja. Reje samega je dobro pogojena slika. Če

x

x

pa primerjamo te slike s tem, kar ustvarja Bucik dandanes, se čudoma vprašujemo, kako je mogoče, da je zaplaval v takšne vode. Novejši portreti so po večini sami pasteli, kar samo po sebi seveda še ni noben minus. Nekaj drugega pa je, v kakšne svrhe porablja slikar svojo izborno pastelno tehniko. Če izvzamemo portret ge. Ž. in še tu pa tam par posamežnosti, imajo vse te novejše stvari le še malo skupnega z umetnostjo. Človeku se zdi, kakor da je prišel na razstavo izvirnikov za razglednice z ženskimi podobami à la Žmurko; toda Žmurko je podajal v elegantni obliki vsaj demonsko privlačnost ženske. Tu pa nehote pogrešaš samo še slike za tabačne doze — potem bi bilo duševno ozračje te vrste tvornosti popolno.

Vsi obrazi so gladki in lepi, vse je — v predmetnem in barvnem oziru — «lepo» aranžirano, ustnice so polne in rdeče, rdeča so lica, pogledi so sladki, iz slik diha — imenujmo jo tako — erotika in vsaka slika je kompliment, če že kdo smatra kaj takšnega za kompliment. Duha pa ni nikjer in še manj je globine. S problemi se slikar ne ukvarja, občinstvo je zadovoljno in zdi se — umetnik tudi. Kolikor mi je znano, Slovenci do zdaj še nismo imeli te vrste portretne umetnosti in Bucik je torej nedvomno zamašil vrzel v naši kulturi. Ali je to posebna pridobitev, je pa seveda drugo vprašanje.

In vendar je škoda. Saj je imel umetnik nekoč tudi nekaj svojega, lastnega. Ne mislim s tem njegovih ženskih aktov — Bog ne daj! — ampak pokrajine, ki jih je pred leti in tudi še pred kratkim slikal in med katerimi zavzema «Mešana» v svoji predmetni in barvni zasnovi odlično mesto. Takrat je še iskal sinteze. Zdaj ne išče ničesar več.

Čisto drugačnega kova je Dolinar. On je tudi portretist in kot takšen tudi naturalist. Toda kako zelo je oddaljen od Bucikovega pojmovanja portretne umetnosti, dokazuje že njegov portret Bucika, ki je že sam po sebi izborna psihološka študija. Sijajen je tudi marmornati portret Ivana Hribarja, v katerem je podal celega človeka. Dobro je pogodil detinsko dušo v svojih otroških glavah in verna, a obenem tudi izborna po svoji karakteristiki je portretna glava gospe Thalerjeve, vsekakor boljša kakor bronasta sohica iste pevke v vlogi Madame Butterfly, kjer se mi zdi oznaka cele figure manj posrečena.

Dolinar se je lotil tudi idealnega potreta in je njegovo najboljšo delo na tem polju pač glava Matije Gubca, ta naravnost monumentalna koncepcija historičnega upornika, ki se je mogla roditi le iz grandiozne vizije. «Kralj Matjaž» zaostaja za tem umotvorom; vse preveč je v njem Meštrovića. Sploh pa je Dolinarjeva slaba stran, da se včasih preveč naslanja na tuje vzore. Včasih dela koncesije novjšim stremljenjem in se jim izkuša približati; tako spominja n. pr. skupina «Mati» naravnost na plastiko bratov Kraljev. In v takšnih slučajih ni več on sam in mu ustvarjanje ne prihaja od srca. Dolinar je naturalist in bo kot takšen gotovo ustvarjal najbolje. Seveda pa se mu ne bi smele pripetiti anatomske nemožnosti in hibe, kakor n. pr. v «Sfingi», ležeči ob skali, kjer je desna noga popolnoma pogrešena. In prav v tej marmornati sohici izraža Sfinčin obraz naravnost mojstrsko prežečo mačjo narav pošastnega ženskega bitja.

Dolinar ima bogato, bujno domišljijo, se resno pogloblja v svoje naloge; in kadar se popolnoma osamosvoji, bomo imeli velikega umetnika, ki pa je simpatičen tudi že zdaj — v svoji resnobi in v svojem humorju. Vojeslav Molč.

Urednikov «Imprimatur» 14. maja 1923.